

Vyriausybės veikla skatinant savanorystę: galios raiška ar įtikinimo menas

Modestas Grigaliūnas. Tinklinis silpnasis visuomenės įtikinėjimas ir savanorystės populiarinimas Lietuvoje 2011 m.: daktaro disertacija

Visuomenės įtikinimas ir tam tikrų sričių populiarinimas moksliniame komunikacijos lauko diskurse pradėtas analizuoti nuo 1923 metų, kai buvo publikuota E. Bernays knyga „Išgryninant viešąją nuomonę“ (*Crystallizing public opinion*), ir iki pat šių dienų jis išlieka aktualus tiek tiriant politinius rinkimus, tiek organizacijų komunikacines veiklas. Žinoma, po šios knygos pasirodymo kilo domėjimosi visuomenės nuomone, jos formavimu banga, kuri nebuvo ir nuslūgusi, o pastaraisiais metais tapo aktualesnė, tik pakeitusi savo pavadinimą – akcentuojamas visuomenės informavimas, švietimas ir įsitraukimas, nors visų šių procesų esmė – visuomenės įtikinimas.

Nors pastaraisiais metais nemažai mokslinių tyrimų atliekama informacinių karų ir įtikinimo temomis, tačiau pasigendama darbų, analizuojančių esmines plėtros visuomenės problemas: nepakankamą piliečių įsitraukimą į problemų svarstymą ir sprendimą, nedalyvavimą arba menką įsitraukimą į savanorystės veiklas ir pan. Būtent dėl šios priežasties Modesto Grigaliūno parengta daktaro disertacija ir joje nagrinėjama tematika yra aktuali, nauja ir išskirtinė.

Darbas yra labai originalus. Jame pristatomas kelių objektų derinys, kuris teo-

riniu lygmeniu suformuojamas į modelį, o šis vėliau yra patikrinamas pasirenkant aktualią visuomenei problemą, į kurios sprendimą yra įtraukiami visi metodologijoje aptarti objektai, atskleidžiami jų ryšiai, o tyrimui taikytas tinkamai parinktas tyrimo metodų rinkinys.

Daktaro disertacijos įvade yra formuluojamas daktaro disertacijos tikslas: *teoriniu požiūriu conceptualizuoti bei sukonstruoti tinklinio silpnąjo visuomenės įtikinėjimo modelį bei, analizuojant Europos savanoriškos veiklos metų (2011 m.) atvejį Lietuvoje, identifikuoti organizacinio visuomenės įtikinėjimo tinklo, kuriančio ir palaikančio savanorystės populiarinimo diskursą visuomenėje, veiklos sąlygas, nustatyti dominuojančias savanorystės populiarinimo diskurso formas ir jo kūrimo atitikimą silpnąjo visuomenės įtikinėjimo koncepcijai bei apibrėžti tarporganizacinių sąveikų įtaką tokio diskurso turiniui ir palaikomiems savanorystės įvaizdžiams.*

Atsakymui į šį daugiasluoksnį darbo tikslą M. Grigaliūnas pasirenka išsamų trijų esminių sričių pristatymą:

Pirmajame disertacijos skyriuje „Savanorystės populiarinimas Lietuvoje ir silpnąjo įtikinėjimo diskursų komunikaciniai mechanizmai“ disertantas apžvelgia

istorinį savanorystės diskursą Lietuvoje, ryškindamas sovietinio ir posovietinio laikotarpių savanorystės raiškas. Ši darbo dalis praplečiama originaliu požiūriu į socialinę inžineriją ir jos taikymą institucijų vykdomai komunikacijai tirti: aptariama modernioji socialinės inžinerijos samprata, ryškinamos teorinės socialinės inžinerijos sankirtos su komunikacijos teorijomis, išsamiai analizuojama silpnojo įtikinėjimo sąvoka ir poveikiai. Įdomus ir vertingas disertacijos skyrius, skirtas silpnojo įtikinėjimo ir švelniosios galios tarpusavio sąveikos aptarčiai.

Antrajame disertacijos skyriuje „Tinklinio silpnojo visuomenės įtikinėjimo modelis ir jo raiškos tyrimų metodologinis pagrindimas“ nagrinėjamos tinklinės organizacijos, tinklinis įtikinėjimas. Šioje disertacijos dalyje M. Grigaliūnas ne tik išsamiai aptaria tinklines organizacijas, jų veikimą ir ryškina jų komunikaciją, bet ir išryškina įtikinimo (tiksliau – tikslinės komunikacijos) raiškas tinkle. Šioje disertacijos dalyje pateikiamas autoriaus suformuotas originalus *tinklinio silpnojo visuomenės įtikinėjimo modelis*, kuris atskleidžia esminius tinklo veikėjus, procesus bei aplinkas, darančias įtaką veikėjų tarpusavio sąveikai. Modelyje atsispindi tinklo daugiasluoksniškumas, kurį disertacijos autorius argumentuotai pagrindžia pristatydamas užsienio mokslininkų teoriniuose ir taikomuosiuose darbuose įvardytus aspektus. Šis disertacijos skyrius baigiamas tyrimo metodologijos konstravimu ir detaliu, aiškiu jos pristatymu, ryškinančiu pasirinktus tyrimo metodus, imtį, jų pasirinkimo priežastis, validumą ir pan.

Trečiasis disertacijos skyrius „Savanorystės populiarinimas Lietuvoje 2011 m. tinklinio silpnojo visuomenės įti-

kinėjimo požiūriu“ skiriamas originaliam disertacijos tyrimui, jo rezultatams pristatyti, siekiant patikrinti sukonstruoto modelio veikimą ir galimą silpnojo įtikinėjimo raišką tiriant konkretų atvejį. Tyrimas įdomus ir daugiasluoksnius, jis atskleidžia tinklo dalyvių veiklų pa(si)dalijimą, supažindina su savanorystės populiarinimo diskursu, rodančiu galimus poveikius, o tiksliau – savanorystės naudą savanoriui, bendruomenei, visuomenei. Šioje disertacijos dalyje pastebimas ir autoriaus nusivylimas savo atlikto tyrimo rezultatais, rodančiais savanorystės trumpalaikiškumą, mados būti savanoriu tendencijas, netinkamą, neefektyvią komunikacinę veiklą ar net savanoriškos veiklos imitavimą. Šis disertacijos skyrius baigiamas tyrimų rezultatų apibendrinimu ir moksline diskusija, kurioje aptariami esminiai tyrimų rezultatai ir svarstomos jų priežastys, sąsajos.

Kalbant apie M. Grigaliūno daktaro disertaciją, reikėtų išryškinti šios disertacijos pranašumus.

Darbo išskirtinumu visų pirma vertėtų įvardyti disertacijos objekto pasirinkimą: gebėjimą ne tik analizuoti ir vertinti visuomenės įtikinimo (įtikinėjimo) veiklą, bet ir įtraukti į objektą pastarųjų metų savanorystės veiklų kontekstą, kurio kismas akivaizdžiai gali būti matomas per atitinkamų visuomenės grupių įsitraukimą į savanorišką, nemokamą veiklą.

Dar vienas paminėtinas šios daktaro disertacijos pranašumas tas, kad M. Grigaliūnas pateikia nuosekliai konstruojamą tyrimo metodologiją ir ją patikrina bei pagrindžia pritaikydamas atvejo tyrimui. Pabrėžtinai darbe taikytų metodų išmanymas, kvalifikuotas taikymas. Verta atkreipti dėmesį ne tik į tyrimo metodų parinkimą, bet ir į tyrimo atlikimo, rezultatų pateikimo ir

aptarimo kokybę. Demonstruojamas ne tik įsigilinimas į tyrimo metodus, jų specifinės išmanymas, bet ir gebėjimas išvelgti daugiau, tyrimo metodus pritaikyti ne tik teksto, bet ir vaizdo pranešimų analizei.

Kaip darbo išskirtinumą galima paminėti silpnojo visuomenės įtikinėjimo modelį, kuriuo disertacijos autorius meistriškai jungia ir tinklo veikėjus, jų sąveikas lemiančius veiksnius, jų elgsenos pobūdį.

Disertacijoje tinkamai pristatyti ir aptarti įtikinimo metodai: disertacijos dalis, kurioje nagrinėjamas įtikinėjimas, taikomi metodai, būdai ir priemonės, yra aiški, tiksli, įvardijanti esminius įtikinimo metodus, jų naudojimą įvairiais lygmenimis. Taip pat noriu išryškinti labai taikliai aprašytą esminę silpnojo įtikinėjimo priemonę – kalbą, jos interpretavimą komunikacijos mokslų kontekste, ryškinant jos vaidmenį ne tik įtikinėjimo veikloje, bet ir jos pajautą, kurią turi demonstruoti tyrėjas, pasirinkęs moksliniam tyrinėjimui diskurso analizės metodus.

Disertacijos autorius lakoniškai bet tiksliai apibendrina, išryškina esminius analizuotus ir tirtus dalykus, dažnai į aptarimą įtraukdamas ir teorinį bei praktinį srities kontekstą. Tokiu būdu pateikiant apibendrinimus ir išvadas yra pristatomas ir pats laukas, jo galimos interpretacijos platesniame teoriniame kontekste. Disertacijos vertę didina ir disertacijos autoriaus gilus ir platus komunikacijos lauko išmanymas, teorijų žinojimas ir gebėjimas jas taikyti analizuojant ir vertinant tam tikrus visuomenės reiškinius, atitinkamų visuomenės grupių ar jų narių veiksmus ir galbūt juos lėmusius kontekstus.

Disertacijos tekstas parašytas sklandžia, mokslinė, kvalifikuota tematiką išmanančio mokslininko kalba, todėl ji gali būti įdomi ir naudinga tiems, kurie domisi savanorystės veiklomis, įtikinimu ir propaganda, tinklinėmis organizacijomis, komunikacijos teoriniu lauku, ieško jo sąsajų su kitomis teorijomis.

Renata Matkevičienė